

„BUĎTE MILOSRDNÍ, AKO JE MILOSRDNÝ AJ VÁŠ OTEC“ (Lk 6, 36)

Peter KORMANÍK

emeritný profesor, sekretár, Úrad metropolitnej rady Pravoslávnej cirkvi na
Slovensku, Prešov, Slovenská republika

Nevýslovné je milosrdenstvo a láska nebeského Otca k ľudskému pokoleniu. O tom čítame na mnohých miestach Svätého Písma, kde tak Isus Christos, náš Spasiteľ, ako aj svätí apoštoli podávajú jasné svedectvá. Známe sú slová Isusa Christa, ktoré sa dosť často čítajú pri bohoslužbách: *„Keď teda vy, hoci ste zlí, viete dávať dobré dary svojim deťom, o čo skôr dá dobré dary váš nebeský Otec tým, čo Ho prosia.“* [Mt 7, 11] A ďalšie Jeho slová: *„Amen, amen, hovorím vám, keď budete Otca o niečo prosiť v mojom mene, dá vám to. Doteraz ste v mojom mene nič neprosili. Proste teda a dostanete, aby vaša radosť bola úplná.“* [Jn 16, 23-24] Jedine Boh mohol vysloviť tieto slová, Boh, ktorý je Láska, ako hovorí sv. apoštol Ján [1 Jn 4, 8,] teda Boh, v ktorom je toľko lásky a dobroty, že On celý je Láska. *„Hospodin je dobrotivý voči všetkým,“* píše žalmista Dávid, *„Jeho milosrdenstvo sa rozprestiera nad všetko Jeho stvorenie.“* [Ž 144, 9]

Nevýslovná Božia dobrota a láska sa odkryli v človeku najprv tým, že bol stvorený na Boží obraz a podobu [pozri 1 Mjž 1, 26-27; 9, 6,] potom v jeho spasení vtelením, utrpeniami a smrťou na Kríži Božieho Syna pozri [Jn 3, 16; 1 Jn 4, 9 a iné] a následne vyvýšením človeka v Christovi Isusovi, o čom apoštol Pavel napísal: *„Ale Boh, bohatý na milosrdenstvo, zo svojej nesmiernej lásky, ktorou si nás zamiloval, keď sme boli pre poklesky mŕtvi, oživil nás s Christom – milosťou ste spasení! – spolu s Ním nás vzkriesil a spolu s Ním nás uviedol na nebeský trón v Christovi Isusovi, aby ukázal v budúcich časoch, aké nesmierne bohatstvo milosti je v Jeho добрote voči nám v Christovi Isusovi.“* [Ef 2, 4-7.]

Vnímajúc našim umom i pozerajúc duchovnými očami na nášho Spasiteľa a Jeho vykupiteľskú obeť, v ktorej sa prejavila Jeho nevýslovná láska a milosrdenstvo, či možno snáď nájsť niečo vyššie a väčšie od toho všetkého? *„Veď tak Boh miloval svet...“* [Jn 3, 16] *„Či možno nájsť lepšie vyjadrenie lásky, pýta sa sv. Dimitrij Rostovský, ako prejavenie Jeho lásky k nám? „Nikto nemá väčšej lásky, ako ten, čo svoj život kladie za svojich priateľov.“* [Jn 15, 13.] No ak

by iba za priateľov, nebolo by to až také divné, ako to, že za svojich nepriateľov, za hriešnikov náš Hospodin položil svoj život, ako hovorí apoštol: „No Boh dokazuje svoju lásku k nám tým, že Christos zomrel za nás, keď sme boli ešte hriešni.“ [Rim 5, 8] Tak miluje Christos svet! Ó nevýslovná Tvoja láska, Tvoja ľudomilnosť! A čo On za to od nás požaduje? Či naše bohatstvo, zlato alebo striebro? Nič z toho. „Ty si môj Pán! Moja dobrota Tebe nič neprospeje.“ [Ž 15, 2] Jedinú lásku požaduje od nás: „Ja milujem teba, miluj aj ty mňa; ja som bol za teba bitý, oplúvaný, bitý päšťami, ty za to ma miluj; ja som za teba bol vencom z trnia ovenčený, bitý po hlave trstinou, na smrť odsúdený, ty ma za to miluj; ja som bol za teba na Kríži ukrižovaný, kopijou prebodnutý, ty ma za to všetko miluj. Za preliatie mojej krvi nežiadam od teba nič iné ako tvoje milujúce srdce: „Daj mi, synu môj, svoje srdce.“ [Pr 23, 27] Miluj ma celým srdcom!“ Ó najmilovanejší Vládca môj! „Moje srdce je pripravené, Bože, moje srdce je pripravené“ [Ž 56, 8]. „Vrúcne Ťa milujem, Hospodin, moja sila.“ [Ž 17, 2] Vrúcne Ťa milujem, Hospodin, za to, že si „ma miloval a vydal seba samého za mňa.“ [Gal 2, 20] [1]

Takto interpretovaná Božia láska a Jeho milosrdenstvo prejavované človeku i svetu má nás neustále motivovať k tomu, aby sme aj my ako kresťania, stvorení na Boží obraz a Božiu podobu, [1Mjž 1, 26-27; 9, 6] konali skutky lásky k Bohu a blížnemu, prejavovali súciti i milosrdné skutky, pokiaľ chceme uzrieť Božiu slávu a okúsiť ovocie tej neskonalej a večnej blaženosti, ktorú Boh pripravuje tým, čo Ho milujú. [pozri 1Kor 2, 9] A to znamená, že musíme nevyhnutne naplňať Božie prikázanie o milosrdenstve, konať milosrdné skutky voči všetkým bratom i sestrám v Christu, voči všetkým blíždym, dokonca aj voči nepriateľom, prosto voči každému, kto je závislý na našej pomoci, a takých nie je málo, kto neodkladne takúto pomoc potrebuje, prípadne potrebuje poučenie, radu, službu alebo inú materiálnu či duchovnú pomoc a túto preukazovať v každom čase a za všetkých okolností.

Hoci naše úvahy o milosrdenstve sa budú viac odvíjať od učenia novozákonnej Cirkvi, otázka milosrdenstva nie je neznáma ani v Starom Zákone. Je nutné povedať, že milosrdenstvo v Starom Zákone je v prvom rade vlastnosťou Hospodina Boha. A keďže človek je stvorený na Boží obraz, [1Mjž 1, 26-27] je celkom prirodzené, že Boh požaduje od človeka ako od svojho obrazu milosrdenstvo. [Oz 6, 6; Mich 6, 8] A ako Boh je večný, aj Jeho milosrdenstvo je večné, a toto, ako nám to zvestuje Božie zjavenie, spája sa so zľutovaním. [porov. Iz 54, 8; Mich 7, 18-19; Iz 63, 7; Jer 31, 3, 20; Ž 50, 3; 68, 17] Ako ďalej čítame vo Svätom Písme, Božie milosrdenstvo naplňuje celú Zem [Ž 32, 5; 118, 64]

a vzťahuje sa na všetko stvorenie, [Ž 35, 6; 88, 15; 144, 9] teda na všetko, čo Boh stvoril, a, pochopiteľné, v prvom rade na človeka ako korunu tvorstva, a toto Jeho milosrdenstvo podľa žalmistu Dávida trvá naveky. [Ž 135, 1-26] Práve toto spojenie milosrdenstva so zľutovaním tvorí podstatu eschatologickej nádeje, že Boh nakoniec prejaví svoje milosrdenstvo k človeku, vyslobodí ho zo všetkých bied a nešťastí a dá mu spásu, [4 Mjž 14, 18-20; Kron 7, 14; 30, 18-20; Ž 24, 11; 77, 38; 84, 8; 85, 15; 89, 14; 102, 3; 129, 3-4; Ezd 10, 11-12; Iz 54, 8, 10; 55, 3; Jer 31, 34; 36, 3; Dan 9, 9-10; Mich 7, 18-19] čo žalmista Dávid vyjadril slovami: „Izrael, čakaj na Hospodina, lebo od Neho je milosť a od Neho je plné vykúpenie. On vykúpi Izrael zo všetkých jeho nepravostí.“ [Ž 129, 7-8] A na inom mieste spomínaný žalmista, plný nádeje na Božiu spásu, hovorí: „Jeho spása je naozaj blízka tým, čo sa Ho boja. Nech Jeho sláva prebýva v našej krajine! Milosrdenstvo a vernosť sa stretnú, spravodlivosť a pokoj sa pobožkajú. Vernosť vypučí zo zeme, spravodlivosť bude hľadiť z neba. Hospodin dá požehnanie a naša zem vydá svoju úrodu. Predchádzať ho bude spravodlivosť a zanechá stopy na jeho ceste.“ [Ž 84, 10-16]

Tieto a mnohé iné miesta Svätého Písma len potvrdzujú odveku pravdu, že Boh je milostivý a Jeho milosť je nekonečná. Veľmi zjavným spôsobom sa toto milosrdenstvo prejavovalo v živote vyvoleného izraelského národa. Keď Mojžiš po druhýkrát dostal od Boha dve kamenné tabule zákona ako boli prvé, ktoré rozbil, „vzal do rúk obe kamenné tabule. Keď Hospodin zostúpil v oblaku, Mojžiš sa tam k Nemu postavil a vzýval meno Hospodina. Hospodin prechádzal pred ním a volal: Hospodin, Hospodin! Milosrdný, láskavý, zhovievavý, veľmi milostivý a verný Boh! Preukazuje milosť tisícom, odpúšťa vinu, zločin a trest, ale nič nenecháva nepotrebané.“ [2 Mjž 34, 6-7] Podobne vzýva aj prorok Dávid: „Ty však, Pane, si Boh milosrdný a milostivý, zhovievavý, plný lásky a vernosti. Obráť sa ku mne a zmiluj sa nado mnou...“ [Ž 85, 15-16; pozri tiež 2 Mjž 34, 6; Jon 4, 2; Joil 2, 13; Ž 85, 5; Neh 9, 17 a iné]

A hoci v celom Starom Zákone sa mnoho hovorí o Božom milosrdenstve, predsa len najviac sa o ňom dozvedáme z knihy Žalmov, ako sme to už videli z viacerých citácií tejto knihy. Okrem slov žalmistu Dávida, ktoré sme uviedli vyššie, môžeme spomenúť aj ďalšie jeho slová o veľkom, nekonečnom a nesmiernom Božom milosrdenstve. Prečo vlastne prorok Dávid toľko ospevuje nesmierne Božie milosrdenstvo? Hoci má veľa nepriateľov, ktorí striehnu na jeho život, v Bohu vidí svoju pomoc a záchranu: „Bože, ponáhľaj sa zachrániť ma! Hospodin, ponáhľaj sa mi pomôcť! Nech sa zahanbia a zapýria tí, čo ma chcú pripraviť o život... Ja som však úbohý a chudobný, Bože, ponáhľaj sa ku mne! Ty

si moja pomoc, môj vysloboditeľ, Hospodin, nemeškaj!“ [Ž 69, 2-3, 6] A na inom mieste píše: „Bože, napadli ma pyšní ľudia, tlupa násilníkov striehne na mňa, na Teba nedbajú. Ty však, Pane, si Boh milostivý, zhovievavý, plný lásky a vernosti. Obráť sa ku mne a zmiluj sa nado mnou.“ [Ž 85, 14-16] Aj jeho ďalšie slová sú oslavou Božieho milosrdenstva: „Dobroreč Hospodinovi, moja duša, nezabúdaj na nijaké z Jeho dobrodení! On ti odpúšťa všetky previnenia, On ťa uzdravuje zo všetkých chorôb. Zachraňuje ti život zo záhuby, On ťa venčí milosťou a milosrdenstvom...Hospodin je milostivý a milosrdný, zhovievavý a bohatý na milosť... Ako vysoko je nebo nad zemou, tak Jeho milosť prevyšuje tých, čo sa Ho boja.“ [Ž 102, 2-4, 8, 11]. Tieto naše úvahy o Božom milosrdenstve v živote kráľa Dávida by boli neúplne, keby sme nespomenuli jeho ťažký hriech, ktorým veľmi znevážil svojho Boha. No hoci ťažko zhrešil a veľmi urazil svojho Hospodina, ktorému sa „Dávidov skutok nepáčil,“ [2 Krľ 11, 27] predsa Dávid nezúfa, ale vo svojom žiali prosí Boha o odpustenie: „Bože, zmiluj sa nado mnou podľa svojej milosti! Pre svoje veľké milosrdenstvo zotri moje ťažké priestupky! Dôkladne zo mňa zmy moju vinu, očisti ma od môjho hriechu!“ [Ž 50, 3-4] A Boh ako najmilosrdnejší mu ochotne odpúšťa jeho hriech a skrze proroka Nátana zjavuje mu svoje nekonečné milosrdenstvo: „Hospodin ti odpustil tvoj hriech, nezomrieš.“ [2 Krľ 12, 13]

Z mnohých iných príbehov, ktoré nám približujú Božie milosrdenstvo v Starom Zákone, môžeme ešte spomenúť udalosť zo života judského kráľa Chizkiju. Kráľ Chizkija smrteľne ochorel a prorok Izaiáš mu oznámil ortieľ Hospodina, že zomrie, teda nezostane nažive. Keď sa kráľ dozvedel túto pre neho smutnú správu, obrátil sa s úprimnou modlitbou k Hospodinovi a po nej sa pustil do prenikavého náreku. Ešte prorok Izaiáš nestihol vyjsť z prostredného nádvorja, keď ho oslovil Hospodin, aby sa vrátil a aby oznámil Chizkijovi, vodcovi Jeho ľudu, túto zvesť: „Takto vraví Hospodin, Boh tvojho praotca Dávida: Vypočul som si tvoju modlitbu a videl som tvoje slzy. Nuž uzdravím ťa. Na tretí deň vystúpiš do Hospodinovho domu. K tvojmu veku pridám pätnásť rokov. Vyslobodím teba i tvoje mesto z hrsti asýrskeho kráľa. Pre seba a svojho služobníka Dávida toto mesto obránim. Izaiáš nato prikázal: Použite figovú náplasť. Vzali a priložili ju na vred. Tak sa uzdravil.“ [4 Krľ 20, 1-7]

Okrem týchto a im podobných príbehov o Božom milosrdenstve v Starom Zákone môžeme sa tu stretnúť aj s viacerými Božími ustanoveniami a predpismi, ktoré mali posilniť vzájomné vzťahy v Božom národe a tiež odstrániť niektoré nepriaznivé stavy, ktoré sa mohli týkať pokojného spolunažívania s tými, ktorí boli odsúvaní na okraj spoločnosti - chudobní, otroci, cudzinci, vdovy, siroty

a pod. Božia vôľa bola, aby nikto nebol utláčaný, lebo, ak niekto z tých „bude volať ku mne, hovorí Hospodin, vypočujem ho, lebo som milosrdný.“ [2Mjž 22, 26] A tu je niekoľko takýchto ustanovení. „Cudzince nebudeš utláčať ani sužovať, veď aj vy ste boli cudzincami v Egypte. Vdovu ani sirotu nebudete utláčať. Ak ich však budeš utláčať a ony budú volať ku mne, ich nárek určite vypočujem.“ [2Mjž 22, 20-22] „Keď sa bude vo vašej krajine zožínať obilie, nezožni pole až po okraj a klasy po svojej žatve nevyzbieraj. Nechaj to chudobnému a cudzincovi. Ja som Hospodin, váš Boh.“ [3Mjž 23, 22] „Ak tvoj brat schudobnie a bude upadať, pomôž mu ako cudzincovi a prisťahovalcovi, aby mohol žiť pri tebe. Neber od neho úrok ani úžeru. Boj sa svojho Boha, aby tvoj brat mohol žiť pri tebe.“ [3Mjž 25, 35-36] „Ak niekto z tvojich bratov v niektorom z miest v krajine, ktorú ti dá Hospodin, tvoj Boh, schudobnie, nezatvrdzuj si srdce a nezatváraj ruku pred chudobným bratom, ale štedro mu otvor svoju ruku a požičaj mu, čo mu chýba... Dávaj mu ochotne, nech ňa to nemrzí, keď mu máš niečo dať, lebo Hospodin, tvoj Boh, ňa bude požehnávať vo všetkom, čo budeš podnikáť a k čomu priložíš ruku.“ [5Mjž 15, 7-8; 10] „Blahoslavený, kto myslí na bedára. Hospodin ho zachráni v deň nešťastia. Hospodin ho ochráni a zachová ho nažive, bude blahoslavený na Zemi.“ [Ž 40, 2-3] „Na súde spravodlivo súdte a preukazujte si navzájom milosrdenstvo a láskavosť! Vdovy, siroty, cudzincov a chudobných neutláčajte a vo svojich srdciach nezmýšľajte zle jeden o druhom!“ [Zach 7, 9-10] Ako je zrejmé z obsahu uvedených Božích ustanovení v Starom Zákone, ktoré mali napomáhať pokojnému nažívaniu v národe aj s tými, ktorí sa ocitli v ťažkom položení, toto všetko mohlo byť dielom iba samotného Boha, ktorý „odpúšťa, ktorý je milostivý a milosrdný, dlho zhovievavý a bohatý v milosti.“ [Neh 9, 17]

A takto by sme mohli pokračovať v uvádzaní mnohých iných miest Svätého Písma Starého Zákona, ktoré sú jasným svedectvom Božej starostlivosti o všetkých ľuďoch, pretože všetci potrebujú Jeho pomoc, všetci potrebujú Jeho milosrdenstvo, láskavosť, zľutovanie. Boh s radosťou a veľkou láskou prijíma každého, kto sa Ho bojí, kto chce Mu slúžiť a keď sa stane, že zhreší a chce sa kajať a obrátiť na cestu Božej pravdy, Boh je pripravený mu odpustiť. [pozri Ž 66, 2; 71, 13; 85, 5; 111, 4; Neh 9, 17; 2 Kron 30, 9; Joel 2, 13; Jon 4, 2; Pr 11, 17; 14, 21; 22, 9 a mnohé iné]

V takto predstavenom diele Božieho milosrdenstva v Starom Zákone nemôžeme nevidieť mnohé črty, ktoré sú obsahom novozákonného učenia o tomto predmete. No aj napriek tomu všetkému, čo sme si o tejto záležitosti priblížili, je nutné pripomenúť, že až Nový Zákon svojím učením a prikázaniami

oveľa hlbšie načiera, rozvíja a v plnosti odhaľuje Božie milosrdenstvo, ktoré vnútorne sa odvíja a je posilnené vykupiteľským dielom nášho Spasiteľa Isusa Christa. Jeho božské slovo a Jeho skutky, a obzvlášť Jeho utrpenie v tele, to sú pre nás stále nevyčerpatelným prameňom poučenia a oduševňujú nás, ako hovorí apoštol Peter, takým istým zmýšľaním, aké mal Christos, [1Pt 4, 1] aby sme nežili už „podľa ľudských žiadostí, ale podľa Božej vôle“ (v. 2). Aj ďalšie slová apoštola, majúc na zreteli, že cnosť milosrdenstva ide ruka v ruku s láskou, sú pre nás výzvou na posilnenie našej lásky k blížnym, aby sme sa stále osvedčovali ako kresťania, ako „jednomyseľní, súcitní, plní bratskej lásky, milosrdní a pokorní.“ [1Pt 3, 8] A ako to dosahovať? Apoštol Peter dáva nám takúto odpoveď: „Nadovšetko majte vytrvalú lásku jedni k druhým, lebo láska prikrýva množstvo hriechov. Buďte navzájom pohostinní, bez šomrania. Ako dobrí správcovia mnohorakej Božej milosti slúžte si navzájom každý tým duchovným darom, ktorý prijal.“ [1Pt 4, 8-10]

Aby sa tieto slová apoštola stali realitou v našom každodennom duchovnom živote, je nutné mať na zreteli život, učenie a skutky samotného Isusa Christa, ktorý, ako píše evanjelista Lukáš, „bol prorok, mocný v čine i v reči pred Bohom, i pred všetkými ľuďmi,“ [Lk 24, 19] ktorý, ako zas hovorí apoštol Peter, zanechal nám príklad, aby sme „kráčali v Jeho šľapajach“. [1Pt 2, 21] Zanechal nám príklad aj v milosrdenstve, keď na kríži sa modlí: „Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia.“ [Lk 23, 34] „Tak hovorí Spasiteľ na Kríži, píše biskup Irinej, tak hovorí Ten, čo povedal: „Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa navzájom milovali;“ [Jn 13, 34] robte dobro tým, ktorí vás prenasledujú, a žehnajte tých, ktorí vás preklínajú. Takto umierajúci Spasiteľ dáva nám príklad ozajstnej lásky k nepriateľom, dáva príklad, ktorý musíme nasledovať. Týmito slovami na Kríži On požaduje od nás, aby sme odpúšťali tým, ktorí nás urážajú, a nepriateľom, a iba podľa toho nás pozná, ak sa budeme navzájom milovať.“ [4] Isus Christos volá k sebe tiež všetkých tých, ktorí sa sužujú, ktorí trpia, sú nenávidení, ktorí potrebujú milosrdenstvo: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení, a ja vám dám odpočinutie.“ [Mt 11, 28] Akoby Christos povedal: Poďte ku mne všetci, ktorí ste premáhaní či dokonca umŕtvovaní hriechom a chcete očistiť svoje svedomie od mŕtvych skutkov a nastúpiť cestu dosahovania všetkých nevyhnutných cností, ktoré majú zdobiť váš kresťanský život, a tým, samozrejme, aj cnosti lásky, milosrdenstva, odpúšťania a pod. Teda vy všetci, ktorí ste na tejto svojej ceste duchovnej dokonalosti vystavení mnohým námahám, nástrahám a rôznym súženiam a potrebujete moju blahodať, moju pomoc a moje posilnenie. - A koľko milosrdenstva prejavil Isus Christos

mýtnikovi Zachejovi! [Lk 19, 1-10] A s akým milosrdenstvom a láskou prijíma kajúcnicu v dome Šimona! [Lk 7, 36-50] Odpúšťa žene cudzoložnici, ktorú Židia chcú ukameňovať. [Jn 8, 1-11] Kajúcemu sa lotrovi na kríži daruje raj. [Lk 23, 39-43] A koľko lásky a milosti prejavuje Isus Christos Pavlovi, ktorý sa obrátil zo zlej cesty: Unáša ho v mysli „až do tretieho neba“! [2Kor 12, 2] To je iba zlomok mnohých tých činov Božieho milosrdenstva k tomuto svetu i človeku žijúcemu v ňom.

A pretože sám Boh je milosrdný, milosrdenstvo požaduje aj od človeka stvoreného na Jeho obraz [1Mjž 1, 27]: „Milosrdenstvo chcem a nie obeť“ [Mt 12, 7] a tiež: „Buďte milosrdní, ako je milosrdný aj váš Otec.“ [Lk 6, 36] A pretože človek nie je vždy ochotný podriaďiť sa tomuto Božiemu prikázaniu, preto Isus Christos často milosrdne poučá a napomína človeka. Vidíme to veľmi zreteľne v Jeho vzťahu k Židom, ktorých napomína a dokonca ich karhá za to, že príliš lipnú na predpisoch Mojžišovho zákona, pričom zanedbávajú omnoho dôležitejšie predpisy, to jest skutky lásky a milosrdenstva: „Beda vám, zákonníci a farizeji, pokrytci, lebo dávate desiatky z mäty, kôpru a rasce, ale nezachováate to, čo je závažnejšie v Zákone: spravodlivosť, milosť a vernosť. Toto ste mali robiť a tamto zanedbávať.“ [Mt 23, 23]

Bez milosrdenstva aj naša modlitba je neplodná, lebo milosrdný Boh sa skláňa prirodzeným milosrdenstvom na modlitbu, no na modlitbu milosrdných. „S akou nádejou, hovorí sv. Tichon Zadonský, budeš sa modliť Bohu, keď sám nepočúvaš modlitby tebe podobných ľudí? Ako povieš: „Hospodine, zmiluj sa“, keď sám neprejavuješ zmilovanie? Ako budeš prosiť s ostatnými v Cirkvi: „Daj, Hospodine“, keď sám nedávaš núdznym a môžeš dať? Akými ústami povieš: „Vyslyš ma, Hospodine“, keď sám nepočuješ chudobného, alebo lepšie, v chudobnom samého Christa volajúceho k tebe? S akou nádejou vystieraš svoje ruky k tvojmu Stvoriteľovi, keď sám od podobného sebe, vystierajúceho ruky, odvraciaš sa?“ [8]

Tieto uvedené miesta Svätého Písma i poučenia svätých otcov hovoria jasnou rečou - milosrdenstvo je jednou z najdôležitejších požiadaviek Božieho Zákona, lebo bez milosrdenstva nielo lásky a láska je zas nevyhnutne sprevádzaná práve milosrdenstvom. Ako hovorí G. I. Šimanský, „milosrdenstvo potrebuje okolitý svet a príležitosti konania dobra sú v každej dobe. Sledujúc podľa Evanjelia život Hospodina Isusa Christa, vidíme, že celý bol naplnený skutkami milosrdenstva a lásky a že väčšiu časť svojho času užil na to, aby konal skutky lásky. „Ani Syn človeka neprišiel, aby Jemu slúžili, ale aby On slúžil a dal dušu ako výkupné za mnohých.“ [Mt 20, 28] Podľa príkladu Hospodina Spasiteľa

a svätých apoštolov všetci Boží svätí a všetci praví kresťania vo svojom živote prejavovali a prejavujú v tej alebo inej podobe skutky lásky a milosrdenstva k blíznym. Lebo láska a milosrdenstvo – to sú príznaky pravého učeníka Christovho, pravého kresťana.“ [6]

Áno, celé učenie Isusa Christa je preplnené láskou k blíznym, v celom Jeho učení sa odzrkadľuje tá nekonečná láska, nekonečné milosrdenstvo, milosť, zhovievavosť a trpezlivosť voči všetkým, ktorí to najviac potrebujú, ktorí sú na to všetko odkázaní, ktorí nielen telesne, ale predovšetkým duševne trpia, znášajú rôzne príkoria, tápajú v hriechoch. O tejto Božej starostlivosti nás môžu presvedčiť aj slová Isusa Christa, ktoré povedal dvom učeníkom sv. Jána Krstiteľa. Keď sa títo Christa opýtali: „Ty si Ten, ktorý má prísť, alebo máme čakať iného?“ [Mt 11, 3] Isus im odpovedal: „Choďte a oznámte Jánovi, čo počujete a vidíte: Slepí opäť vidia a chromí chodia, malomocní sa očisťujú a hluchí počujú, mŕtvi vstávajú a chudobným sa zvestuje Evanjelium. A blažený je ten, kto sa na mne nepohorší.“ [Mt 11, 4-6] Či môže byť lepšie svedectvo o milosrdenstve, ktoré prejavuje Boh človeku?

Ako je zrejmé z uvedených slov i mnohých iných textov Svätého Písma, rôzne sú spôsoby milosrdenstva k blíznym, ktoré sa môžu prejavovať tak v materiálnej, ako aj duchovnej pomoci. O materiálnej pomoci nám v konkrétnych črtách hovoria slová Isusa Christa v súvislosti s Jeho Posledným súdom, [Mt 25, 31-46] kde jediným kritériom, podľa ktorého budú oddelení dobrí od zlých, bude vzťah človeka k svojim blíznym. A to má nás viesť k tomu, aby sme k našim blíznym boli vždy ohľaduplní, plní lásky, ochotní vždy pomáhať, z núdze vyslobodzovať tých, ktorí sa v nej znenazdania ocitli, prosto všestranne preukazovať nezištnú pomoc. A keďže ako ľudia pociťujeme závislosť jeden na druhom, preto sa máme vzájomne podporovať, pomáhať si, posilňovať sa v časoch pokoja i v časoch rôznych nešťastí, pohrôm, tragických udalostí a pod., aby sme tak naplňali svoje poslanie tu na Zemi. Takto vedení príkladom Isusa Christa, ako sme už spomínali, a tiež nabádaní slovami apoštola Pavla: „Jedni neste bremená druhých, a tak naplníte Christov Zákon,“ [Gal 6, 2] budeme žiť, „ako je hodné povolania“, ktorým sme „povolaní so všetkou pokorou, miernosťou a trpezlivosťou“, znášajúc sa „navzájom v láske“. [Ef 4, 1-2]

No mnohí si možno povedia: všetky skutky milosrdenstva a im podobné činy dobra môžu prejavovať iným len ľudia bohatí, zdraví, slobodní od životných dŕaní, práce a ja som i úbohý i slabý i chorý i nevládny i nahý, ako ja môžem robiť skutky milosrdenstva, za ktoré Isus Christos sľubuje blaženosť?

Nebudme znepokojení takými a im podobnými myšlienkami a úvahami. Boh predsa nežiada od človeka nemožné. Ak nemôžeš urobiť pre blížneho mnoho, urob menej, ale nech je to užitočne a od milujúceho srdca. Ak nemôžeš pomôcť v jeho telesných potrebách, obrať svoju pomoc na duchovnú stránku. V mnohých prípadoch duchovná podpora je oveľa cennejšia ako telesné uspokojenie. Adresátmi sú často ľudia, ktorí strácajú duševnú rovnováhu a oporu v živote, padajú duchom a akoby strácali pôdu pod nohami; medzi nimi môžu byť aj takí, ktorí sa odklňajú od pravej viery a kresťanského spôsobu života. A práve v takýchto prípadoch je duchovná rada, duchovná pomoc, duchovné podpora a posilnenie na mieste. Vo všetkých týchto prípadoch duchovnej núdze sa dobré slovo stáva tou najúčinnnejšou a najcennejšou devízou, lebo podľa múdreho Siracha, „dobré slovo je lepšie ako dar“; [Sir 18, 17] dobrá rada, milé a povzbudivé slovo plné nádeje a lásky tu pôsobí veľmi utešujúco, posilňujúco i povzbudzujúco. Preto otvorme nielen svoje telesné, ale aj svoje duchovné oči, aby sme videli tých, ktorí potrebujú našu pomoc, neobchádzajme ich a ani sa im dokonca nevyhýbajme; a koľko je to len možné z našej strany, pomáhajme im takým spôsobom, ktorý by ich neurážal, ktorý by pôsobil nevťeravo, ktorý by boli ochotní prijať v duchu bratskej lásky a porozumenia, pokoja a vzájomného budovania. [Rim 14, 19]

Skutok milosrdenstva prejavuje aj ten, kto z lásky k svojmu blížnemu napomína ho, ak tento zišiel z pravej cesty alebo ktorý svojimi hriechmi často znevažuje, uráža dobrotivého a milostivého Boha. A ten, kto obráti takého hriešnika, ako nás poučá apoštol Jakub, prospeje svojej a aj jeho duši a mnoho hriechov mu bude odpustené: „Bratia moji, keď niekto z vás zblúdi od pravdy a ak ho potom niekto obráti, nech vie, že kto vráti hriešnika z jeho bludnej cesty, zachráni jeho dušu od smrti a zakryje množstvo hriechov.“ [Jk 5, 20] Blažení sú aj tí, ktorí pamätajú na svojich zosnulých, modlia sa za nich, modlia sa „za všetkých, ktorí usnuli v nádeji, že budú vzkriesení pre večný život“ (modlitba spomínania na zosnulých na sv. Liturgii), modlia sa za odpustenie ich úmyselných a neúmyselných hriechov, aby milosrdný Boh upokojil ich duše „v mieste svetla, v mieste hojnosti, v mieste pokoja, z ktorého pominula bolesť, zármutok a vzdychanie: každý hriech, ktorého sa zosnulí dopustili skutkom, slovom alebo myšlienkou“ (modlitba ektenie za zosnulých). Pritom je zrejmé, že modlitbami za zosnulých prosíme Boha o to, čo je milé Jemu samému, lebo Boh – prameň lásky a milosrdenstva – „chce, aby všetci ľudia boli spasení a spoznali pravdu.“ [1Tim 2, 4] Ako hovoria otcovia Cirkvi (sv. Ján Damaský a iní), toto je predovšetkým milé a „príjemné milosrdnému Hospodinovi“, aby každý z nás

bol pripravený prísť na pomoc blížnemu. Milosrdný Boh náš si veľmi želá, aby sme my všetci boli pomocníkmi jeden druhému tak v tomto živote, ako aj v budúcom.

Milosrdným je sľúbené milosrdenstvo. Prísľub Hospodina sa vzťahuje na terajší i budúci život. Slová Isusa Christa: „Odpúšťajte, ak máte niečo proti niekomu, aby aj vám odpustil previnenia váš Otec, ktorý je v nebesiach“ [Mk 11, 25] vzťahujú sa na terajší život. A podľa prikázania Hospodina prosíme: „A odpusť nám naše viny, ako aj my odpúšťame vinníkom svojim“ [Mt 6, 12] v nádeji, že za malé naše milosrdenstvo k blíznym, Boh vo svojej nesmiernej dobrotivosti, prejaví nám veľkú milosť i odpustí nám naše veľké dlhy, naše hriechy, ktorými Ho urážame každý deň i každý čas, a pozbaví nás ťažkých súžení a chorôb a aj v čase ťažkých životných skúšok posilní nás v utrpení a dobrodušnosti silou svojej blahodäte. O tom hovorí aj žalmista Dávid: „Blahoslavený, kto myslí na bedára, Hospodin ho zachráni v deň nešťastia.“ [Ž 40, 2] A on tiež: „Štedro dáva chudobným, jeho spravodlivosť bude trvať naveky.“ [Ž 111, 9] Tým všetkým, ktorí konajú skutky milosrdenstva, povie Kráľ-Sudca na Poslednom súde: „Poďte, požehnaní môjho Otca, zaujmite Kráľovstvo, ktoré je vám pripravené od založenia sveta.“ [Mt 25, 34] A nemilosrdným nielenže nebudú odpustené hriechy, ale Boží hnev bude na nich spočívať. O tom Christos učí: „Ale ak vy neodpustíte ľuďom ich prestúpenia, ani vám váš Otec neodpustí vaše poklesky.“ [Mt 6, 15] „Lebo nemilosrdný bude súd nad tým, kto nerobil milosrdenstvo.“ [Jk 2, 13] Takým Christos na Poslednom súde povie: „Odíďte odo mňa, zlorečení, do večného ohňa, ktorý je pripravený diablovej a jeho anjelom.“ [Mt 25, 41] [2]

Nakoniec vážnou pohnútkou k milosrdenstvu, ako hovorí sv. Ján Kronštadtský, môže byť pre nás aj tá okolnosť, že toto je veľmi užitočné pre samotných dobrodinco, teda pre všetkých tých, ktorí uskutočňujú toto Božie prikázanie. Lebo samotné milosrdenstvo upevňuje v nás cit ľudomilnosti, poskytuje čisté radosti nášmu srdcu, priťahuje k nám lásku a priazeň blízkych a čo je ešte dôležitejšie, získavame ním lásku a Božie zaľúbenie, utešujúc sa nádejou na omilostenie na Strašnom súde Božom a nádejou na večnú blaženosť. S podobnou myšlienkou nás oslovuje aj sv. Vasiľ Veľký, ktorý píše: „Človek, nasleduj zem: prinášaj plody ako ona, aby si nebol horší ako neživé stvorenia. Ona rozmnožila svoje plody nie pre svoje uspokojenie, ale na slúženie tebe. A ty, ak aj ukážeš plod dobročinnosti, zoberieš ho sám pre seba: pretože dobročinnosť dobrých skutkov vracia sa k darujúcim. Dal si ješť hladnému? Tebou podané stáva sa твоjim vlastníctvom, vracajúc sa k tebe nárastom. Ako chlebové semeno,

ktoré padlo do zeme, mení sa na úžitok tomu, kto ho vložil do zeme, tak aj chlieb udelený hladnému, následne prináša stonásobný úžitok... Tebou dané bude prijímať Boh, budú ňa chváliť anjeli, začnú ňa blahoslaviť všetci ľudia, koľkí by len neboli od stvorenia sveta. Večná sláva, veniec spravodlivosti, nebeské Kráľovstvo budú ti odmenou za dobré disponovanie týmto pominuteľným vlastníctvom... Nech aj o tebe bude povedané: „Štedro dáva chudobným, jeho spravodlivosť bude trvať naveky.“ [Ž 111, 9] [7]

V tejto našej štúdii dostávame sa k záverečnej myšlienke, ktorá úzko súvisí s milosrdenstvom. A táto znie: Aká je odmena pre všetkých tých, ktorí vo svojom živote nezabúdajú na Božie prikázanie o milosrdenstve a prejavujú ho vo svojom každodennom živote? „Blažení milosrdní, hovorí Spasiteľ, lebo im sa dostane milosrdenstva.“ [Mt 5, 7] Toto je odpoveď samotného Isusa Christa, u ktorého neostane bez odmeny ani pohár vody, ktorý podáme smädnému, ako sám hovorí: „A kto by dal piť jednému z týchto maličkých čo len za pohár čerstvej vody ako môjmu učeníkovi; amen, hovorím vám, nepríde o svoju odmenu.“ [Mt 10, 42] Boh sám aj ochráni každého, zmiluje sa nad každým, kto by upadol do biedy, nešťastia alebo by prežíval iné chvíle nepohody a súženia. „Blažený, hovorí žalmista Dávid, kto myslí na bedára. Hospodin ho zachráni v deň nešťastia. Hospodin ho ochráni a zachová ho nažive, bude blažený na Zemi. Nevydá ho pažravosti nepriateľov. Hospodin ho posilni na lôžku chorých a celkom ho zbaví choroby.“ [Ž 40, 2-4] Pritom treba pripomenúť, že milosrdenstvo od Boha môže dostať iba ten, kto je sám milosrdný. Preto aj apoštol Jakub nás napomína: „Bez milosrdenstva čaká súd na toho, kto nepreukázal milosrdenstvo. Milosrdenstvo však vífazi nad súdom.“ [Jk 2, 13]

Pokiaľ neodhadzujeme túto nám predloženú myšlienku vykonať čo najviac skutkov lásky, milosrdenstva a dobra a pokiaľ sa takto prejavíme aj svojimi skutkami, môžeme od Hospodina očakávať ako odmenu blaženosť, a ako hovorí apoštol Pavel, „sláva, česť a pokoj sa dostane každému, kto koná dobro.“ [Rim 2, 10] A ako čítame v Prísloviach, „kto sa usiluje o spravodlivosť a milosrdenstvo, nachádza život, spravodlivosť a slávu.“ [Pr 21, 21] No odmena v tomto živote, tento príslub daný samým Isusom Christom všetkým, ktorí pamätajú na toto Božie prikázanie milosrdenstva k blížnym, nepredstavuje ani zďaleka tú odmenu, radosť a šťastie, čo „pripravil Boh tým, čo Ho milujú,“ [1Kor 2, 9] teda svojim verným deťom. Plnú odmenu, plné omilostenie získajú až v budúcom živote, kedy „Boh odplatí každému podľa jeho skutkov. Večným životom tým, ktorí sa vytrvalosťou v dobrom konaní usilujú o slávu, česť a nepominuteľnosť,

ale hnevom a rozhorčením tým, ktorí zo sebeckta neposlúchajú pravdu a oddávajú sa nepravosti." [Rim 2, 6-8]

Veľmi poučným, účinným, podnetným a nasledovaniahodným záverom tejto našej úvahy o Božom prikázaní, ktoré nás vyzýva na konanie milosrdných skutkov, môžu byť slová apoštola Pavla, ktorý nás vyzýva: „Buďte si navzájom oddaní v bratskej láske, predbiehajte sa v úctivosti. Nebuďte leniví v horlivosti. Dajte sa rozohŕňovať Duchom. Služte Pánovi. Radujte sa v nádeji. V služení buďte trpezliví, v modlitbe vytrvalí. Majte účasť na potrebách svätých. Voči cudzím buďte pohostinní. Dobrorečte tým, ktorí vás prenasledujú, dobrorečte a nezllorečte. Radujte sa s radujúcimi a plačte s plačúcimi. Buďte navzájom jednej mysle. Nebuďte namyslení, ale majte porozumenie pre nízko postavených. Nebuďte múdri sami pre seba. Nebuďte múdri sami pre seba. Nikomu neodplácajte zlom za zlé. Usilujte sa o to, čo je dobré v očiach všetkých ľudí. Ak je to možné a závisí to od vás, žite v pokoji so všetkými ľuďmi.“ [Rim 12, 10-18]

SUMMARY

In this our study, we come to a final thought that is closely related to mercy. And this is: What is the reward for all those who in their lives do not forget God's commandment of mercy and manifest it in their daily lives? "Blessed are the merciful, says the Savior, for they shall obtain mercy." [Mt 5:7] This is the response of Is Christ himself, with whom not even a cup of water given to the thirsty will go unrewarded, as he himself says: "And whosoever shall give one of these little ones to drink, even for a cup of fresh water, as my disciple; verily I say unto you, he shall not lose his reward." [Mt 10:42] God Himself will also protect everyone, having mercy on anyone who falls into misery, misfortune, or experiences other moments of discomfort and distress. "Blessed, says the psalmist David, is he who thinks on the wretch. The Lord will save him in the day of adversity. The LORD will protect him and keep him alive; he will be blessed on the earth. He will not deliver him to the cruelty of his enemies. The LORD will strengthen him in the bed of the sick and will utterly deliver him from sickness." [Psalm 40:2-4] In doing so, it must be remembered that mercy from God can only be received by one who is himself merciful. That is why the Apostle James also admonishes us: "Without mercy, judgment awaits the one who has shown no mercy. But mercy triumphs over judgment." [Jas 2:13]

A very instructive, effective, stimulating and worthy of following conclusion to this reflection on God's commandment, which calls us to do works of mercy, can be found in the words of the Apostle Paul, who exhorts us, "Be devoted to one

another in brotherly love, forbearing one another in reverence. Do not be slothful in zeal. Do not be idle in zeal. Serve the Lord. Rejoice in hope. Be patient in serving, persevering in prayer. Be involved in the needs of the saints. Be hospitable to strangers. Bless those who persecute you, bless and do not curse. Rejoice with those who rejoice and weep with those who weep. Be of one mind with one another. Do not be conceited, but have understanding for the lowly. Do not be wise to yourselves. Do not be wise for yourselves. Do not repay evil for evil. Strive for what is good in the eyes of all men. If it is possible and depends on you, live in peace with all men." [Rom 12:10-18]

REFERENCES

1. DJAČENKO, G. svjaščennik. 1997. *Objasnenije voskresnych i prazdničnych Jevanhelij vseho hoda... Časť vtoraja*. Izdanije Sretenskoho monastyreja, 1997.
2. EVSEVIJ, Archiepiskop Mogilevskij. 1863. *O pravoslavnoj vere. Poučeniya predložennija po poriadku prostrannoho katichizisa Pravoslavnoj cerkvi*. V trech knihach. Sankt-Peterburg, 1863.
3. KORMANÍK, P. 2010. *Pravoslávne dušpastierstvo IV*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2010. 75 s. ISBN 978-80-555-0283-0.
4. *POUČENIJA IRINEJA, Episkopa Jekaterinburgskoho i Irbitskoho*. Sankt-Peterburg, 2005.
5. PRUŽINSKÝ, Š. 1988. *Život v Christu. Cirkev ako spoločenstvo viery, jednoty a bratskej lásky*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta v Prešove, 1988. 240 s.
6. ŠIMANSKIJ, G. I. 2005. *Nravstvennoje bohoslavije*. Kijev : Obščestvo ljubitelej pravoslavnoj literatury. Izdatel'stvo imeni svjatiteľa Iva, papy Rimskoho, 2005.
7. *TVORENIJA iže vo svjatyh otca našeho Vasilija Velikoho, Archiepiskopa Kesariji Kapadokijskija*. Časť IV. Moskva, 1993.
8. ZADONSKIJ, Tichon, sv. *Tvorenija*. Izdanije 5. Tom 2, § 259.
9. ZLATOUST, Ioann, sv. 1999. *Izbrannye besedy o povsednevnyh voprosach christianskoj žizni*. Moskva : Izdatel'stvo „Otčij dom“, 1999.

„BE MERCIFUL, JUST AS YOUR FATHER IS MERCIFUL“

(Lk 6, 36)

Peter KORMANIK, emeritus professor, secretary, Office of the Metropolitan Council of the Orthodox Church in Slovakia, Bayerova 8, 080 01 Presov, Slovakia, kormanik@orthodox.sk, 00421517724736

Abstract

Ineffable is the mercy and love of the Heavenly Father for mankind. We read about this in many places in the Holy Scriptures, where both Jesus Christ our Savior and the holy apostles give clear testimonies. Although our reflections on mercy will be based more on the teachings of the New Testament Church, the question of mercy is not unknown in the Old Testament. Without mercy even our prayer is fruitless, for a merciful God bows down in natural mercy to prayer, but to the prayer of the merciful. In this paper, we will attempt to look into the texts of the Old and New Testaments that are relevant to our chosen topic. Also on the basis of the analysis of these texts, we can see that the topic is relevant even today and has ways of solution and application in the practical life of man.

Key words

Jesus Christ, New Testament, Old Testament, mercy, love, Church